

Ewa Lipska: *My*

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Olśnienia w nocy są najmniej praktyczne*, dostępny w internecie: https://www.lipska.wydawnictwoliterackie.pl/wywiady_01_olsnienia_w_nocy_sa_najmniej_praktyczne.php.
- Źródło: Ewa Lipska, *My*, [w:] teje, *Wiersze*, Warszawa 1967.
- Źródło: Stanisław Barańczak, *Pokolenie '68. Próba przedwczesnego bilansu*, [w:] tegoż, *Etyka i poetyka*, Paryż 1979, s. 195.

Ewa Lipska jako przedstawicielka Pokolenia '68 dawała w swoich wierszach świadectwo trudnej sytuacji społecznej w okresie PRL. Jej wiersz *My* uznano za programowy dla pokolenia poetów, którzy postanowili wziąć artystyczną odpowiedzialność za prawdę:

((Stanisław Barańczak

Pokolenie '68. Próba przedwczesnego bilansu

Właśnie wtedy przekonaliśmy się, jak wiele trzeba odwagi i wytrwałości, aby pozostać wiernym tym elementarnym prawom: prawom uczciwości, tolerancji, samodzielności myślenia. I właśnie wtedy my wszyscy, próbujący swoich sił w »tworzeniu pięknych zdań« [sic!], doszliśmy do wniosku, że naszym zadaniem powinno być przede wszystkim tworzenie zdań prawdziwych.

Źródło: Stanisław Barańczak, *Pokolenie '68. Próba przedwczesnego bilansu*, [w:] tegoż, *Etyka i poetyka*, Paryż 1979, s. 195.

Twoje cele

- Dostrzeżesz wpływ przeżycia pokoleniowego na twórczość Ewy Lipskiej.

- Dokonasz analizy wiersza *My* Ewy Lipskiej.
- Wyjaśnisz, w jaki sposób ujawnia się kontekst pokoleniowy w wierszu *My*.

Przeczytaj

O autorce

Urodziła się w 1945 roku w Krakowie, gdzie w latach 60. ukończyła studia malarskie w Akademii Sztuk Pięknych. Jak sama mówi, tak naprawdę bardziej interesowała ją historia sztuki niż sam proces tworzenia. Dzięki studiom nauczyła się odczytywać i interpretować sztukę, sama jednak nie maluje.

Jako zbuntowana nastolatka Lipska zaczęła pisać już w liceum. Jak wspomina, wygrała nawet konkurs literacki:

Ewa Lipska

Źródło: Krzysztof Pobozy, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

“*Olśnienia w nocy są najmniej praktyczne*”

Było mi łatwo wygrać, bo mój tekst był jedyny. Pisałam wtedy powieści: *Splątane sieci*, *Wcześniak*. *Splątane sieci* pisałam czytając równocześnie opowiadanie Hemingwaya *Stary człowiek i morze*. Moja powieść też była o morzu, którego nigdy przedtem nie widziałam. Czytałam Sartre’a i czułam się „skazana na wolność”.

Źródło: *Olśnienia w nocy są najmniej praktyczne*, dostępny w internecie:

https://www.lipska.wydawnictwoliterackie.pl/wywiady_01_olsnienia_w_nocy_sa_najmniej_praktyczne.php.

Twórczość literacka

Prawdziwy debiut literacki miał miejsce w 1961 roku, gdy na łamach „Gazety Krakowskiej” opublikowano wiersze *Smutek*, *Van Gogh* i *Krakowska noc*. Publikowała także w „Życiu Literackim” i „Dzienniku Polskim”. W latach 70. kierowała działem poezji Wydawnictwa Literackiego, współpracowała także z czasopismami „Arka”, „Dekada Literacka” i „Pismo”. W 1975 roku wyjechała na kilka miesięcy do USA jako stypendystka International Writing Program Uniwersytetu Iowa. W latach 80. spędziła również parę miesięcy w Berlinie Zachodnim na stypendium dla literatów.

Od 1991 roku pracowała w polskiej ambasadzie w Wiedniu, gdzie kierowała również Polskim Instytutem Kultury. Do Polski wróciła w 1997 roku i zamieszkała w swoim rodzinnym Krakowie.

Wiersz *My* jako manifest pokolenia powojennego

Ewę Lipską zalicza się do [Nowej Fali](#) albo inaczej Pokolenia '68, chociaż współcześnie przynależność do tego nurtu nie jest już wspólnym mianownikiem dla twórczości byłych nowofalowców, takich jak Stanisław Barańczak, Ryszard Krynicki czy Adam Zagajewski. Sama Lipska każdym nowym tomikiem wierszy podkreśla swoją niezależność poetycką. Jej wiersze były tłumaczone na co najmniej 15 języków.

Ewa Lipska

Źródło: Krzysztof Pobozy, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Poetka jest laureatką wielu prestiżowych nagród literackich, m.in. Fundacji im. Kościelskich, Alfreda Jurzykowskiego, Polskiego PEN Clubu oraz nagrody im. Andrzeja Bursy.

Poezja Ewy Lipskiej nie jest łatwa w odbiorze. Jej wiersze są raczej surowe, zwarte i rzeczowe. Siła ich wyrazu polega na ironii i mnożeniu paradoksów. Utwór otwierający debiutancki tomik *Wiersze* nosi tytuł *My* i był odczytywany jako [manifest](#) pokolenia powojennego, którego narodziny oddano

w hołdzie ofiarom wojny. Urodzeni po wyzwoleniu nie pamiętają walk ani okupacji, ale będą na zawsze nosić piętno trudnej pamięci. Nieprzypadkowo w wielu wierszach z wczesnego okresu twórczości poetka unika „ja” lirycznego, zastępując je zaimkiem „my” bądź używając suchej formy sprawozdania.

((Ewa Lipska

My

My - rocznik powojenny otwarty na oścież -
w pełnokomfortowym stanie swojego ciała
czytamy Sartre'a i książki telefoniczne.

Rozważamy uważnie wszelkie trzęsienia ziemi.

My. Rocznik powojenny ze spokojnych doniczek.

Wyprowadzony z bezspornych statystycznych wyliczeń.

Nie dosłyszany w hałasie początku.

Cierpiący na bezsenność i do ćmy podobny.

Powołany do koncentracji nad.

Do naszych dni prowadzą zardzewiałe drzwi.
Schody które przeżyły hodowcę kanarków.
Wodospad kroków. Pogrzeb z orkiestrą. I krzyk tłuczonych garnków.

Schodzimy powoli. Bardzo powoli. Z powagą drzewa.
Jest może siódma rano. Dzień zbyt dokładnie dojrzewa
i niekiedy przyjmuje smak gnijącego jabłka.
Najrozmaitsi ludzie gwałtownie wybiegają.
Ze schodów. Z bram. Z hoteli. Z ust. Tu i tam.
Obłąkani po łokcie pensjonariusze świata.
Przeklinają. Przystają opłaceni na parkingach.

My zazdrościmy tym
którzy w wysokich sznurowanych butach
przeszli przez wojnę.
Zazdrościmy
nocy oszczędnie po małym kawałeczku
rozdzielanym między hełmy znużone.
Strzałów jak ognie sztuczne do ust podniesionych.
Wulgarnych wzruszeń nagłego ocalenia.

O tamtym świecie
z miasta lęk wywożono na taczkach
i wymiatano kule.
Choć w twarzach jeszcze nie wystygło drżenie
pozalepiano hejnałem gruzy i wyzwolenie
i poranione mury do hymnu wstawały.
Ludzie na wolność klaskali. Bramy się otwierały.
W bramach kobiety rodziły dzieci:
nas. Jakże odświętnych. Powołanych jeszcze przed świtem.
Odpornych na ciało. Otrząśniętych z chrzęstu broni.

Oddano narodzeniem naszym cześć – zabitym.

A pamięć przestrzeloną dźwigamy
już my.

Poetyka osobistego wyznania rozwija się w twórczości Ewy Lipskiej stopniowo, osiągając najwyższą formę w jednym z jej ostatnich tomików – *Ja*.

Jednym z tematów poruszanych przez poetkę jest śmierć, która we wczesnej twórczości Lipskiej objawia się przede wszystkim w strachu przed nieuleczalną chorobą i w konsekwencji w walce o życie. W najnowszych utworach poetki śmierć jest już z kolei oswojona, traktowana ze stoicyzmem. Lipska chętnie podejmuje również tematy społeczne, ocierając się nieraz o problemy polityczne i dramat jednostki uwikłanej w historię. Podczas gdy wiersze z lat 70. opisują przede wszystkim szarą rzeczywistość PRL, fałsz władzy i zakłamanie nowomowy, utwory z lat ostatnich skupiają się raczej na portretowaniu cywilizacji u progu XXI wieku i pokazywaniu człowieka wobec wyzwań współczesności.

Słownik

Nowa Fala

to grupa poetycka działająca w Polsce pod koniec lat 60. i do połowy lat 70. XX wieku. W związku z faktem, że za przeżycie generacyjne tej formacji uznaje się Marzec 1968, czyli kryzys polityczny, który wiązał się z brutalnie tłumionymi protestami studentów, nazywa się ich niekiedy Pokoleniem 68. Do najważniejszych przedstawicieli pokolenia należeli Stanisław Barańczak, Julian Kornhauser, Adam Zagajewski, Ryszard Krynicki i Ewa Lipska

manifest

(łac. *manifestus* – jawny) – deklaracja publiczna jakiejś organizacji społecznej, partii politycznej, grupy literackiej, zawierająca jej program działania

Film edukacyjny

Polecenie 1

Na podstawie wykładu określ powody, dla których utwór *My* jest uznawany za manifest pokolenia powojennego.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DxXVRb02V>

Nagranie filmowe dotyczy wiersza *My* Ewy Lipskiej.

Ćwiczenie 1

Polecenie 2

Wyjaśnij, czym według wykładowcy jest ukazany w wierszu Ewy Lipskiej mit wojenny.

((Ewa Lipska

My

My - rocznik powojenny otwarty na oścież -
w pełnokomfortowym stanie swojego ciała
czytamy Sartre'a i książki telefoniczne.

Rozważamy uważnie wszelkie trzęsienia ziemi.

My. Rocznik powojenny ze spokojnych doniczek.

Wyprowadzony z bezspornych statystycznych wyliczeń.

Nie dosłyszany w hałasie początku.
Cierpiący na bezsenność i do ćmy podobny.
Powołany do koncentracji nad.

Do naszych dni prowadzą zardzewiałe drzwi.
Schody które przeżyły hodowcę kanarków.
Wodospad kroków. Pogrzeb z orkiestrą. I krzyk tłuczonych garnków.

Schodzimy powoli. Bardzo powoli. Z powagą drzewa.
Jest może siódma rano. Dzień zbyt dokładnie dojrzewa
i niekiedy przyjmuje smak gnijącego jabłka.
Najrozmaitsi ludzie gwałtownie wybiegają.
Ze schodów. Z bram. Z hoteli. Z ust. Tu i tam.
Obłąkani po łokcie pensjonariusze świata.
Przeklinają. Przystają opłaceni na parkingach.

My zazdrościmy tym
którzy w wysokich sznurowanych butach
przeszli przez wojnę.
Zazdrościmy
nocy oszczędnie po małym kawałeczku
rozdzielanym między hełmy znużone.
Strzałów jak ognie sztuczne do ust podniesionych.
Wulgarnych wzruszeń nagłego ocalenia.

O tamtym świecie
z miasta lęk wywożono na taczkach
i wymiatano kule.
Choć w twarzach jeszcze nie wystygło drżenie
pozalepiano hejnałem gruzy i wyzwolenie
i poranione mury do hymnu wstawały.
Ludzie na wolność klaskali. Bramy się otwierały.
W bramach kobiety rodziły dzieci:
nas. Jakże odświętnych. Powołanych jeszcze przed świtem.
Odpornych na ciało. Otrząśniętych z chrzęstu broni.

Oddano narodzeniem naszym cześć - zabitym.

A pamięć przestrzeloną dźwigamy
już my.

Źródło: Ewa Lipska, *My*, [w:] *tejże*, *Wiersze*, Warszawa 1967.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

W tekście *O autorce* zostało wymienionych kilka utworów literackich. Połącz tytuł utworu z gatunkiem literackim, który stanowi.

<i>Stary człowiek i morze</i>	powieść
<i>Smutek</i>	opowiadanie
<i>Splątane sieci</i>	liryk

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z informacjami *O autorce*, a następnie na podstawie tekstu określ prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz Prawda lub Fałsz.

Twierdzenie	Prawda	Fałsz
Ewa Lipska jest pisarką i malarką.	☐	☐
Ewa Lipska debiutowała na łamach „Życia Literackiego”.	☐	☐
Ewa Lipska jest laureatką prestiżowych nagród literackich.	☐	☐
Ewa Lipska w swej twórczości często sięga po ironię i paradoks.	☐	☐

Ćwiczenie 3

Określ, jakimi środkami stylistycznymi są poniższe cytaty z wiersza *My* Ewy Lipskiej. Połącz cytaty z nazwą środka stylistycznego. Następnie wyjaśnij ich funkcję w wierszu.

Epitet

Rocznik powojenny

Hiperbola

Wodospad kroków.

Personifikacja

I krzyk tłuczonych garnków.

Wyliczenie

Ze schodów. Z bram. Z hoteli. Z ust.

Ćwiczenie 4

Wypisz trzy inne przykłady środków stylistycznych oraz określ ich funkcję.

Środek stylistyczny

Przykład

Funkcja

Ćwiczenie 5

Ćwiczenie 6

Określ sytuację liryczną w wierszu *My*.

Kto mówi?

Do kogo mówi?

Typ liryki

Temat

Ćwiczenie 7

W jaki sposób użyty w utworze *My* język i środki stylistyczne wpływają na wymowę utworu? Sformułuj wniosek, odwołując się do odpowiednich przykładów.

Ćwiczenie 8

Postaw tezę interpretacyjną, a następnie zbierz argumenty ją popierające.

Teza interpretacyjna

Argumenty popierające tezę

Dla nauczyciela

Autor: Maria Gniłka-Somerlik

Przedmiot: Język polski

Temat: Ewa Lipska: *My*

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
- 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
- 3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
- 4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
- 6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
- 8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

3) rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych oraz odczytuje ich funkcje;

Lektura uzupełniająca

16) wybrane wiersze poetów polskich i obcych;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- przedstawia okoliczności powstania wiersza *My* Ewy Lipskiej.
- analizuje środki stylistyczne oraz ich funkcje w wierszu Ewy Lipskiej;
- stawia tezę interpretacyjną wiersza *My*;
- wyjaśnia, w jaki sposób zostało przedstawione w wierszu pokolenie Ewy Lipskiej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

Nauczyciel inicjuje rozmowę z uczniami na temat cech charakterystycznych ich pokolenia. Co je odróżnia od poprzednich? W jaki sposób czasy, w których żyją, mają wpływ na kształtowanie się pokolenia? Po ogólnoklasowej dyskusji na temat pokolenia młodzieży, nauczyciel wyjaśnia, że lekcja będzie poświęcona pokoleniu powojennemu (w tym formacji Pokolenia'68), które zostało scharakteryzowane przez Ewę Lipską w wierszu *My*. Następnie prezentuje „Wprowadzenie” do lekcji, jej cele i zapisuje temat na tablicy.

Faza realizacyjna

Nauczyciel poleca uczniom przeczytanie treści sekcji „Przeczytaj” oraz wykonanie ćwiczeń: 1,2 w sekcji „Sprawdź się”. Następnie uczniowie zapoznają się z multimedium („Film”) i wykonują przyporządkowane do niego polecenia i ćwiczenia. W kolejnym kroku wykonują ćwiczenia analityczne i interpretacyjne w sekcji „Sprawdź się”.

Faza podsumowująca

W fazie podsumowującej nauczyciel prezentuje uczniom fragment tekstu krytycznoliterackiego:

“(Ewa Lipska należy do pierwszego powojennego pokolenia, które w swym wczesnym, uznawanym za programowy wierszu pt. *My* charakteryzowała jako generację z »przestrzeloną pamięcią«, »dźwigającą pamięć umarłych«, lecz zarazem odczuwającą wydziedziczenie z bohaterskiego mitu i poszukującą celu własnej egzystencji.

Cyt. za: Anna Legeżyńska. *Ewa Lipska*, [w:] *Polska poezja współczesna. Przewodnik encyklopedyczny*, (dostępny w internecie).

Uczniowie zastanawiają się nad trudnościami pokolenia Ewy Lipskiej wynikającymi ze wspomnianego „dźwigania pamięci umarłych”. Nauczyciel dodatkowo może zaprezentować materiały wizualne dołączone do tekstu Anny Legeżyńskiej w internetowym przewodniku poezji tworzonem przez Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu: przewodnikpoetycki.amu.edu.pl

Materiały dodatkowe:

- *Nic nie jest pewne. O twórczości Ewy Lipskiej*, red. A. Morawiec i B. Wolska, Łódź 2005.
- Grzegorz Olszański, *Śmierć udomowiona. O wyobraźni poetyckiej Ewy Lipskiej*, Katowice 2006.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Film edukacyjny” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.